

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 11, No. 1, 2016, pp. 1 - 17

O J E D

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล
EFFECTS OF USING THE SOCIODRAMA ON KINDERGARTENERS' EMPATHY

นางสาววลภา สติรพันธุ์ *

Wanlapa Sathiraphan

ผศ.ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ **

Asst. Prof. Sasilak Khayankij, Ph.D.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่มวิชาสอน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบย้อนกลับ ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 12 สัปดาห์ ผู้วิจัยสร้างแผนการใช้ละครเชิงสังคม จำนวน 40 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การฟังเรื่องราว 2) การสนทนา 3) การร่วมเล่นละคร และ 4) การสะท้อนประสบการณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะทดลอง 3 คู่ ได้แก่ 1) ระยะเสันทวน (A1) กับระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) กับระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) กับระยะทดลอง (B2)

ผลการวิจัย พบว่า หลังการใช้ละครเชิงสังคม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 ระยะทดลอง โดยการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นในทุกระยะทดลอง ส่วนด้านความรู้สึกและด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นในระยะทดลอง (B1) และ (B2) แต่เมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคมในระยะย้อนกลับ (A2) พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Kwang.hulahula@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: sasilak.k@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The purpose of this research was to study the effects of using the sociodrama on kindergarteners' empathy. The samples were 15 kindergarteners of K2 class at Watsangkrajai (Chamwichason) school under Bangkok primary educational service area office 3. The purposive sampling was used to select the samples. ABAB design was conducted for 12 weeks and 40 lesson plans were developed by the researcher. Each plan comprised of 4 steps for using sociodrama: 1) listening to the story, 2) making discussion, 3) playing according to the role and 4) reflecting about what they learned. Research instruments were an assessment of kindergarteners' empathy form and a kindergarteners' empathy behavioral observational form. The arithmetic mean, standard deviation and t-test were used to analyze the data by comparing 3 pairs of research phases: 1) baseline period (A1) and treatment measurement period (B1), 2) withdrawal of treatment period (A2) and re-introduction of treatment period (B2), and 3) treatment measurement period (B1) and re-introduction of treatment period (B2).

After the experiment, the samples had higher mean scores of empathy at .01 significant level in 3 pairs of research phases. Mean score of cognitive empathy's increased in every period while mean score of emotional empathy and compassionate empathy increased in treatment measurement period (B1) and re-introduction of treatment period (B2), but had decreased in withdrawal of treatment period (A2).

คำสำคัญ: ละครเชิงสังคม/ การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น/ การเข้าใจอารมณ์/ เด็กอนุบาล

KEYWORDS: SOCIODRAMA/ EMPATHY/ EMOTIONAL UNDERSTANDING/ KINDERGARTENER

บทนำ

พฤติกรรมก้าวร้าวพบเห็นได้บ่อยและทวีความรุนแรงมากขึ้น (วนิดา ชนินทุทวงศ์, 2555) ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและป้องกันเนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หากเกิดขึ้นตั้งแต่วัยอนุบาลย่อมส่งผลกระทบต่อในระยะยาวจนกระทั่งเด็กเติบโต (Ladd & Troop-Gordon, 2003) ผลการสำรวจเด็กอายุ 6-11 ปี ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวถึงร้อยละ 29.6 ซึ่งจัดอยู่ใน 4 อันดับแรกของปัญหาด้านพฤติกรรม (วนิดา ชนินทุทวงศ์, 2555) พฤติกรรมก้าวร้าวส่งต่อการเรียนรู้และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น Alsaker and Nagele (2008) กล่าวว่า เด็กอายุ 5-7 ปี ที่ถูกเพื่อนรังแกเป็นประจำจะได้รับผลกระทบต่อการเรียนรู้ ดังนั้นควรมีการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวโดยมีการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมในวัยอนุบาล

ความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ Catislo et al. (2013) กล่าวว่า เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว หากเด็กได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เด็กจะมีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับและมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง จากผล

สำรวจของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2555) พบว่า เด็กไทยมีความฉลาดทางอารมณ์ลดต่ำลงเมื่อเทียบกับเด็กในประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับรายงานความก้าวหน้าการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี 2551-2552 ที่พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยโดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยมีการลดลงสูงสุดที่ 7.34 จุด เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจครั้งก่อนในปี พ.ศ. 2545 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) แสดงให้เห็นว่ามีโอกาสพบเด็กวัยอนุบาลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ญาณี เหล่าวิริยะรัตน์ (2552) ทำการทดลองเรื่อง การเล่นบำบัดที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดลองมีความก้าวร้าวทางกายสูงสุด คือ การทำร้ายผู้อื่น และความก้าวร้าวทางความสัมพันธ์ที่พบสูงสุด คือ การไม่แบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น

Eisenberg and Fabre (1998) พบว่า พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมช่วยให้เด็กเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากช่วยให้เด็กมีทักษะด้านสังคมและอารมณ์ที่ดี รวมถึงมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนเช่นกัน นอกจากนี้ Stattton and Reid (2004) กล่าวว่า ความสามารถของเด็กอนุบาลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการสร้างมิตรภาพมากซึ่งเป็นความสามารถที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเตรียมความพร้อมและการประสบความสำเร็จในอนาคต

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกเพื่อลดหรือป้องกันพฤติกรรมทางลบของเด็ก คือ การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เนื่องมาจากการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ Catissllo et al. (2013) กล่าวว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นสิ่งที่สามารถช่วยลดความก้าวร้าวได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแสดงถึงการคิดและการแสดงออกของการร่วมรับรู้และเข้าใจในปัญหาของผู้อื่น นอกจากนี้ Findley, Girradi, and Coplan (2006) ได้ทำการสำรวจพบว่า การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พฤติกรรมเสริมสร้างสังคมและความเข้าใจทางสังคมมีความสัมพันธ์กัน เด็กที่มีการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในระดับสูงจะมีพฤติกรรมที่เสริมสร้างสังคมสูงกว่าเด็กที่มีระดับการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นที่ต่ำกว่า

Elias (2006) กล่าวว่า การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นทักษะจำเป็นในการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ ดังนี้

- 1) เป็นการแสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น คือ การเข้าใจ รับรู้ รู้สึกร่วมกับผู้อื่น
- 2) เป็นการเคารพผู้อื่น คือ มีความเชื่อว่าทุกคนควรได้รับความจริงใจ
- 3) เป็นการยอมรับความหลากหลาย คือ การยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มคน รวมทั้งการปรับตัวให้สามารถเข้าได้กับคนรอบตัวทุกคน

องค์ประกอบของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิด (cognitive empathy) หมายถึง ความสามารถในการรู้ได้ว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร โดยตนเองเป็นผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้ที่มีความสามารถในด้านนี้จะสามารถทำงานได้ดี รวมถึงสามารถสนับสนุนส่งเสริมผู้อื่นได้ 2) ด้านความรู้สึก (emotional empathy) หมายถึง ความสามารถในการร่วมรู้สึกเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของผู้อื่น แสดงความรู้สึกตามที่ผู้อื่นรู้สึกเหมือนเงาสสะท้อนในกระจก การร่วมรู้สึกเช่นนี้จะช่วยให้มีทัศนคติที่ดีร่วมกับผู้อื่น และให้การตอบสนองแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสม และ 3) ด้านความเห็นใจ (compassionate)

empathy) หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและการร่วมรู้สึกกับผู้อื่น เช่น พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือทำในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ (Ekman, 2007; McAllister, 2002)

Moreno (1953 อ้างถึงใน Marie and McLennon, 2012) กล่าวว่า การส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็กอนุบาลจำเป็นต้องจัดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านรูปธรรม ละครเชิงสังคม เป็นเครื่องมือในการสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ด้วยเกิดขึ้นจากการหลอมรวม 2 แนวคิด คือ มิติทางสังคมและการละครเข้าไว้ด้วยกัน มีการนำละครเชิงสังคมมาใช้ในการศึกษา โดยให้เด็กได้แก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งทางสังคมอย่างเป็นกระบวนการ ผ่านการสวมบทบาทเป็นตัวละครอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lindsey, Berks, and Colwell (2013) ที่พบว่า การเล่นละครเชิงสังคมมีผลต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคม มีความสามารถทางสังคมเพิ่มสูงขึ้นในด้านการแสดงความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการเข้าใจอารมณ์

Marie and McLennon (2008) กล่าวถึงขั้นตอนของการใช้ละครเชิงสังคมไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมผ่านเกมการละครง่าย ๆ

ขั้นที่ 2 การแสดงละคร เป็นการให้เด็กได้เล่นละครตามบท สนทนา แบ่งบท และร่วมแสดง

ขั้นที่ 3 การอภิปราย เป็นการให้เด็กได้สะท้อนถึงประสบการณ์ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม

พฤติกรรมก้าวร้าวส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องติดตาม ป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในชั้นเรียนอนุบาลเนื่องจากส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้และการประสบความสำเร็จของเด็กในอนาคต การป้องกันการเกิดพฤติกรรมทางลบและส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย แนวทางหนึ่งในการป้องกันกับปัญหานี้ คือ การส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดี โดยนำละครเชิงสังคมมาใช้เพื่อสร้างความรู้และทักษะการรับมือ และการจัดการกับอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่นแก่เด็ก เนื่องจากเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งในการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง ผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล อันจะเป็นแนวทางในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในชั้นเรียน และเสริมสร้างโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการเรียนของเด็กในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

สมมติฐานของการวิจัย

การเล่นบทบาทสมมติสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของเด็กได้ (Ashibi, 2005; Linsey, Berks & Colwell, 2013) และเด็กที่มีการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่ดี (Kim, 2013) ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ละครเชิงสังคม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้น เมื่อมีการเปรียบเทียบในระยะทดลอง 3 คู่ ดังนี้

- 1) ระยะเส้นฐาน (A1) กับระยะทดลอง (B1)
- 2) ระยะย้อนกลับ (A2) กับระยะทดลอง (B2)

3) ระยะทดลอง (B1) กับระยะทดลอง (B2)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3

กลุ่มตัวอย่าง

เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่มวิชาสอน) เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสังข์กระจาย (แจ่มวิชาสอน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำลังศึกษาในภาคต้น ปีการศึกษา 2558 จำนวน 15 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่ผู้ปกครองมีรายได้น้อย
- 2) เป็นโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการวิจัย โดยให้เวลานอกเหนือจาก 6 กิจกรรมหลักวันละ 45 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน
- 3) เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนเด็ก ไม่เกิน 20 คนต่อห้อง

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวทางการสอนเรื่องการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

Cavner (2008) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสำหรับเด็กอนุบาล ดังนี้

- 1) การให้เด็กได้ดูแลต้นไม้ พืช ในห้องเรียน
- 2) การให้เด็กดูแลสัตว์เลี้ยงในห้องเรียน
- 3) การสนทนาเกี่ยวกับการขาดเรียนของเพื่อนในห้อง
- 4) การจัดโอกาสให้เด็กได้พูดถึงอารมณ์ความรู้สึกของตน
- 5) การสนทนาจากหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
- 6) การจัดโอกาสให้เล่นบทบาทสมมติและสนทนาเกี่ยวกับบทบาทสมมตินั้น ๆ
- 7) การสนทนาเกี่ยวกับการแสดงออกทางสีหน้า
- 8) การสนทนาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์ความรู้สึกกับการแสดงออกของร่างกาย

2. แผนการใช้ละครเชิงสังคม

ผู้วิจัยสร้างแผนการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล จำนวน 40 แผน โดยใช้เนื้อหา นิทาน 2 เรื่อง ได้แก่ ห่านทองคำ และหมีป่ากับมาซา โดยนิทาน 1 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ฉาก โดยฉากที่ 1 นำเสนอรายละเอียดเนื้อหาครั้งแรกและเนื้อหาสรุปครึ่งหลัง ฉากที่ 2 นำเสนอรายละเอียดเนื้อหาครึ่งหลังและเนื้อหาสรุปครึ่งแรก ใช้เวลาในการสอน ฉากละ 2 สัปดาห์ 1 เรื่อง ใช้เวลา 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยจัดทำแผนการใช้ละครเชิงสังคม สัปดาห์ละ 5 แผน ทั้งสิ้น จำนวน 40 แผน ใช้เวลาสอนรวม 8 สัปดาห์ แผนการใช้ละครเชิงสังคมได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.6 - 1 รายละเอียดตามองค์ประกอบของแผนมีดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 3 ข้อ ได้แก่ 1) เด็กบอกอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ 2) เด็กบอกอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่สอดคล้องกับผู้อื่น และ 3) เด็กแสดงพฤติกรรม การช่วยเหลือ แบ่งปัน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้อื่นได้

(2) เนื้อหา ประกอบด้วย 2 เนื้อหา ได้แก่ 1) การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ 2) การสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น โดยผู้วิจัยปรับแต่งนิทานเพื่อให้มีเนื้อหาตามที่กำหนด จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องหมีป่ากับมาซา และเรื่องห่านทองคำ

(3) ขั้นตอนการสอน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นฟังเรื่องราว 2) ขั้นสนทนา 3) ขั้นแสดง และ 4) ขั้นเชื่อมโยงประสบการณ์

(4) สื่อ ได้แก่ ภาพประกอบนิทานเรื่องห่านทองคำ และหมีป่ากับมาซา เรื่องละ 8 ภาพ ป้ายชื่อสำหรับเด็ก

(5) การประเมิน ผู้วิจัยทำการประเมินโดยการสังเกตการตอบคำถาม การบอกลักษณะอารมณ์ และการแสดงพฤติกรรมของเด็ก

ตาราง 1 ตัวอย่างโครงสร้างเนื้อหารายสัปดาห์

สัปดาห์ที่ 1					
ชั้น / วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
การฟังเรื่องราว	นิทานเรื่อง ห่านทองคำ ฉากที่ 1				
การสนทนา	ลักษณะตัวละคร	อารมณ์ดีใจ	อารมณ์เสียใจ	อารมณ์โกรธ	อารมณ์กลัว
การร่วมเล่นละคร					
การเตรียมความพร้อม	เกมฉันทกาลังรู้สึก				
การเล่นตามบทและสลับบท	เล่นตามบทและสลับบทเรื่องห่านทองคำ โดยครูกำหนด				เล่นตามบทโดยเด็กเลือก
การสะท้อนประสบการณ์	การช่วยเหลือ	การแบ่งปัน	การปลอบใจ	การให้กำลังใจ	การช่วยเหลือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล จำนวน 4 ชุด มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่าแบบบรรยาย 3 ระดับ เพื่อวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ด้านความคิด และด้านความรู้สึก ประกอบด้วยเรื่องราวที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกพื้นฐาน 4 ลักษณะ ได้แก่ อารมณ์ ดีใจ เสียใจ โกรธ และกลัว

ผู้วิจัยประเมินเด็กเป็นรายบุคคลโดยการสัมภาษณ์ในช่วงกิจกรรมเสรีที่ห้องซึ่งจัดแยกจากห้องเรียนของเด็ก ใช้เวลาในการวัดประมาณ 15 นาที เริ่มการประเมินโดยให้เด็กดูวิดีโอที่บันทึกภาพทั้งหมด 4 เรื่อง และทำการสัมภาษณ์เด็กด้วยคำถามทั้งหมด 8 ข้อ โดยเมื่อเด็กดูจบ 1 เรื่อง ผู้ตั้งคำถามกับเด็ก 2 ข้อ ดังนี้

(1) ตัวละครรู้สึกอย่างไร เพื่อประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิด

(2) ตัวเด็กรู้สึกอย่างไร เพื่อประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความรู้สึก

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

2 หมายถึง เด็กบอกหรือชี้ภาพ ภาพสีหน้าอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับตัวละครอย่างได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1 หมายถึง เด็กบอกหรือชี้ภาพ ภาพสีหน้าอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับตัวละครอย่างใดอย่างหนึ่งได้

0 หมายถึง เด็กไม่สามารถบอกหรือชี้ภาพสีหน้าอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกับตัวละครได้

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและหาค่า IOC โดยมีค่าความตรงอยู่ระหว่าง 0.85 - 1 และทดลองใช้เครื่องมือเพื่อหาค่าความเที่ยง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากของแบบวัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 2 ค่าความเที่ยง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากของแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ชุดที่	ค่าความเที่ยง	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความยาก
1	0.61	0.71 – 1.14	0.2 – 0.8
2	0.58	0.29 – 1.57	0.2 – 0.8
3	0.68	0.29 – 1.14	0.2 – 0.8
4	0.78	0.43 – 1.29	0.3 – 0.8

3.2 แบบสังเกตการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่าแบบบรรยาย 3 ระดับ เพื่อประเมินการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ด้านความเห็นใจ ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจ ด้านละ 3 ข้อ จำนวนทั้งสิ้น 9 ข้อ ผู้วิจัยทำการสังเกตในช่วงเวลา 9:00 – 11:00 น. ซึ่งเป็นช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ และกิจกรรมเสรี

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

2 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่กำหนดด้วยตนเอง

1 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่กำหนดเมื่อมีการร้องขอ

0 หมายถึง เด็กไม่แสดงพฤติกรรมที่กำหนด

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในประเด็นความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ พบว่า มีค่าความตรงอยู่ที่ 0.8 – 1 และตรวจสอบประเด็นความเที่ยงโดยวิธีหาค่าหาความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (inter – rater reliability) โดยคัดเลือกบุคคลในการช่วยทดลองนำร่องที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้วิจัยจากนั้นนำผลคะแนนของผู้ประเมินทั้ง 2 คน พบว่า มีค่าความเที่ยงรายฉบับอยู่ที่ 0.87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามรูปแบบวิธีวิจัยแบบย้อนกลับ (ABAB Design) ระยะละ 2 สัปดาห์ ใน 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเส้นฐาน (A1) 2) ระยะทดลอง (B1) 3) ระยะย้อนกลับ (A2) และ 4) ระยะทดลอง (B2)

5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

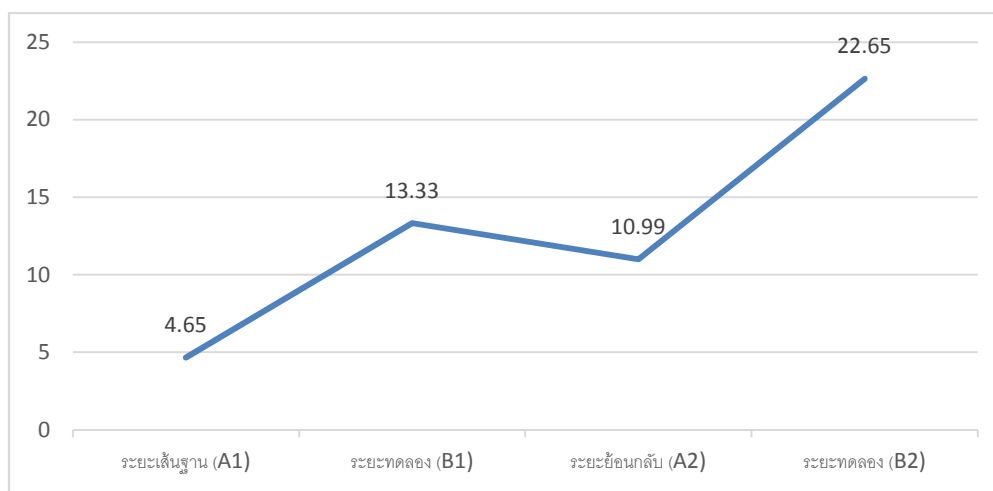
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละระยะทดลอง และทำการเปรียบเทียบค่า (t-test) ในระยะทดลอง 3 คู่ ได้แก่ ได้แก่ 1) ระยะเส้นฐาน (A1) และระยะทดลอง (B1) 2) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) และ 3) ระยะทดลอง (B1) และระยะทดลอง (B2) โดยการหาค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (One Sample t-test) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นำเสนอข้อมูลในรูปกราฟและตารางประกอบความเรียง ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกราฟเส้นตรง และตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกราฟเส้นตรง

ผู้วิจัยนำเสนอค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กกอนุบาลในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 4.65 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 13.33 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 10.99 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 22.65 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) ในระยะย้อนกลับ (A2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงจากระยะทดลอง (B1) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะย้อนกลับ (A2) แสดงให้เห็นว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อไม่ได้รับการใช้ละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพ 2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละระยะทดลอง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจำแนกตามองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ พบว่า

1) ด้านความคิด ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 1.27 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 1.55 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 1.72 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 1.87 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) โดยในระยะย้อนกลับ (A2) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า หลังการใช้ละครเชิงสังคม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ด้านความคิด เพิ่มขึ้นทุกระยะของการทดลอง

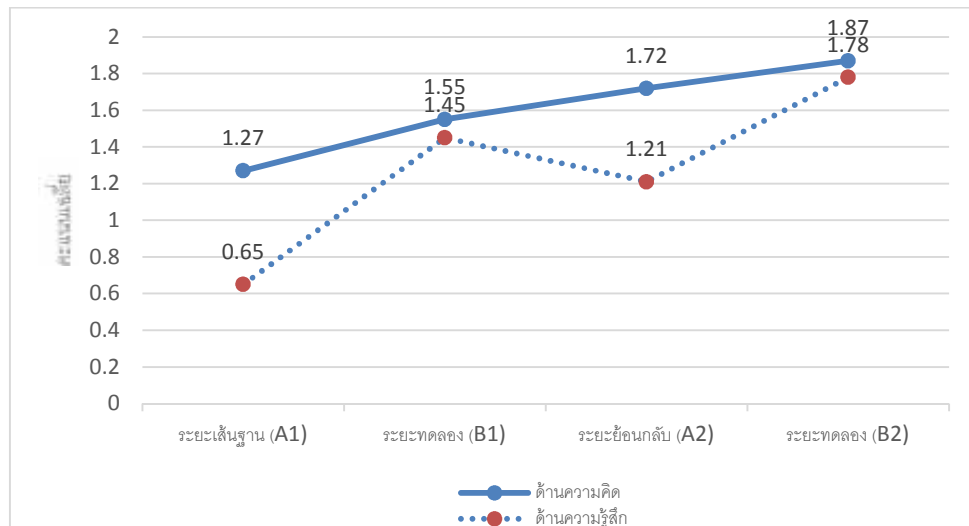
2) ด้านความรู้สึก ค่าเฉลี่ยของคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 0.65 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 1.65 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 1.21 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 1.78 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระยะทดลอง พบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) ในระยะย้อนกลับ (A2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงจากระยะทดลอง (B1) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะย้อนกลับ (A2) แสดงให้เห็นว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อไม่ได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

3) ด้านความเห็นใจ ค่าคะแนนในระยะเส้นฐาน (A1) เท่ากับ 2.73 ระยะทดลอง (B1) เท่ากับ 10.33 ระยะย้อนกลับ (A2) เท่ากับ 8.07 และระยะทดลอง (B2) เท่ากับ 19 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนพบว่า ในระยะทดลอง (B1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจากระยะเส้นฐาน (A1) ในระยะย้อนกลับ (A2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงจากระยะทดลอง (B1) และในระยะทดลอง (B2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นจาก

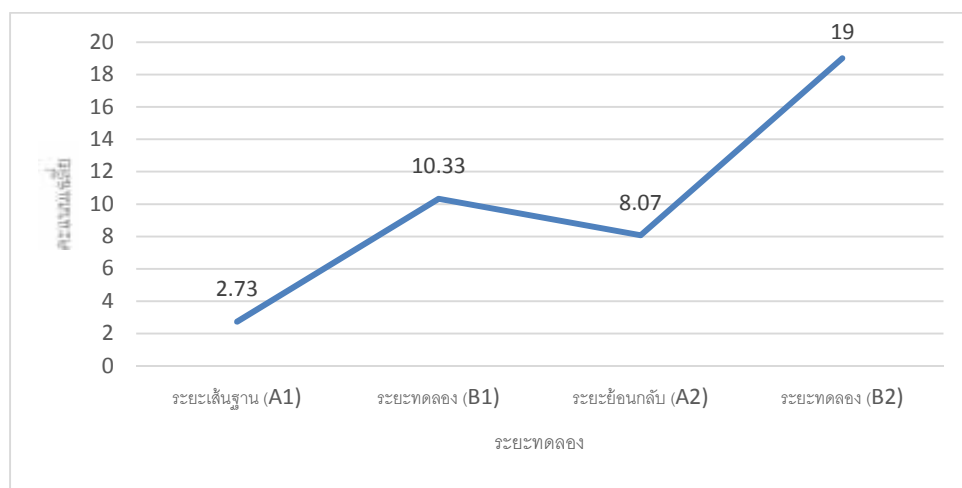
ระยะย้อนกลับ (A2) แสดงให้เห็นว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อไม่ได้รับการจัดกิจกรรมละครเชิงสังคมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง

ผู้วิจัยนำเสนอค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในแต่ละระยะทดลอง ด้านความคิด และด้านความรู้สึก นำเสนอในแผนภาพที่ 3 ส่วนด้านความเห็นใจนำเสนอในแผนภาพที่ 4

แผนภาพ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านความคิด และด้านความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง

แผนภาพ 4 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความเห็นใจของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะทดลอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล ในระยะเส้นฐาน (A1) ระยะทดลอง (B1) ระยะย้อนกลับ (A2) และระยะทดลอง (B2) พบว่า หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 3 คู่ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละระยะของการทดลอง

	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ระยะเส้นฐาน (A1)	4.65	2.19	8.234	.00**
ระยะทดลอง (B1)	13.33	5.27	9.794	
ระยะย้อนกลับ (A2)	10.99	4.42	9.632	.00**
ระยะทดลอง (B2)	22.65	4.99	17.486	
ระยะทดลอง (B1)	13.33	5.27	9.794	.00**
ระยะทดลอง (B2)	22.65	4.99	17.486	

** $p < .01$

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการใช้ละครเชิงสังคมที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ละครเชิงสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาล พบว่า การสอนในแต่ละขั้นนำไปสู่การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอนุบาลในองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านความเห็นใจ ดังนี้

1.1 ขั้นการฟังเรื่องราว เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ผ่านการฟังนิทานเรื่องเดิมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ส่งผลให้การเข้าใจผู้อื่นด้านความคิดของเด็กมีคะแนนสูงขึ้น เด็กเข้าใจและบอกได้ว่า ขณะที่ผู้อื่นแสดงสีหน้าท่าทางในลักษณะต่าง ๆ หมายความว่าเขารู้สึกอย่างไร และบอกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกได้ถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับที่ เกริก ยุ้นพันธุ์ (2539) กล่าวว่า การฟังนิทานสามารถช่วยให้เด็กได้รู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง และยังเสริมสร้างการเข้าใจภาษาของเด็ก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ กิจติยา (2558) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทาน มีความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูด ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

1.2 ขั้นการสนทนา เด็กได้รับการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในทุกด้าน กล่าวคือ การที่เด็กได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนิทานทำให้เด็กได้สำรวจความคิด ความรู้สึกของตนเอง และการรับฟังคำตอบของเพื่อน ส่งผลให้การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้านความคิดและด้านความรู้สึกสูงขึ้น นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้พฤติกรรมการแสดงออกที่พึงประสงค์จากตัวละครในนิทาน ทำให้เด็กได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในด้านความเห็นใจที่มีคะแนนสูงขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับ Kennedy (2009)

ที่กล่าวว่า การให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเองทำให้เด็กได้ฝึกจัดการกับความคิด และเห็นมุมมองความคิดที่ต่างกันไปของแต่ละบุคคล ซึ่งหากฝึกเช่นนี้บ่อย ๆ เด็กจะสามารถตระหนักถึงสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องให้การแนะนำหรือควบคุม

1.3 ขั้นการเล่นละคร เด็กได้รับการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในทุกด้านผ่านการเล่นบทบาทสมมติ กล่าวคือ ในด้านความคิด ขณะที่เด็กแสดงบทบาทสมมติเป็นช่วงเวลาที่ได้แทนตนเองเป็นตัวละครต่างๆ ในสถานการณ์ที่ตัวละครนั้นประสบ ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะเข้าใจมุมมองของตัวละคร ได้สื่อสารด้วยภาษาที่ตัวละครใช้เมื่อตัวละครนั้น ๆ มีความรู้สึกต่าง ๆ ทำให้เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก และทักษะของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ Roger and Evan (2008) ที่กล่าวว่า การเล่นบทบาทสมมติจะช่วยพัฒนาการเข้าใจมุมมองและทัศนคติของผู้อื่น ส่งเสริมความสามารถทางภาษา การเจรจา และการสื่อความหมายที่เหมาะสม ส่วนในด้านความรู้สึกและด้านความเห็นใจ เมื่อเด็กแสดงละครเด็กได้แทนตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกับตัวละครทำให้เด็กสามารถร่วมรู้สึกและรับรู้อารมณ์ของตัวละครได้ ซึ่งเด็กได้สลับบทบาทโดยสมมติเป็นตัวละครทุกตัวที่ปรากฏในนิทาน ทำให้ได้เปรียบเทียบว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีเหมาะสมแก่การประพฤติตาม สอดคล้องกับ Lindsey, Berks and Colwell (2013) ที่พบว่า เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติส่งผลให้เด็กมีความสามารถทางสังคมเพิ่มสูงขึ้นในการแสดงความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการเข้าใจอารมณ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2548) ที่ระบุว่า การเล่นบทบาทสมมติทำให้ตระหนักถึงปัญหาที่มีในสังคมผ่านการแสดงบทบาทของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างจริยธรรมในจิตใจ ช่วยให้เด็กเข้าใจจิตใจของผู้อื่น

1.4 ขั้นการสะท้อนประสบการณ์ ส่งผลต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในทุกด้าน ในขั้นนี้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่เกี่ยวกับการแสดงละครที่เชื่อมโยงไปถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวัน โดยในด้านความคิด ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับการคาดเดาอารมณ์ของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้านความรู้สึก ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับการแทนตนเองเป็นผู้อื่น และด้านความเห็นใจ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กนึกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือควรปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยการยกตัวอย่างและแนะนำให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ดี สอดคล้องกับ Kennedy (2009) ที่กล่าวว่า การที่เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ความสัมพันธ์ การใช้ชีวิต การสร้างสัมพันธภาพ และการเข้าใจเกี่ยวกับโลก ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการคิด พัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็ก

2. การคงอยู่ของผลที่เกิดจากการใช้ละครเชิงสังคมต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ผู้วิจัย พบใน 2 ลักษณะ คือ ด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ในช่วงที่หยุดการใช้ละครเชิงสังคม ส่วนด้านความรู้สึกและด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม ผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุของการคงอยู่ของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ดังนี้

2.1 ด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกระยะทดลอง แม้ในระยะที่หยุดการใช้ละครเชิงสังคม เนื่องจากการเรียนรู้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกนี้ถือเป็นเรียนรู้ด้านความเข้าใจ

และความคิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถทางด้านสติปัญญา เมื่อได้เรียนรู้คำศัพท์ เด็กสามารถจดจำ และแปลความหมายได้ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ในด้านพุทธิพิสัยในขั้นความรู้ความจำ และขั้นความเข้าใจ ทั้งยังสอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย หากเด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ เด็กจะสามารถนำคำศัพท์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ทำให้คะแนนในด้านนี้ไม่ลดลงแม้หยุดการใช้ละครเชิงสังคม

2.2 ด้านความรู้สึกรู้สึก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม เนื่องจากการร่วมรู้สึกเป็นการเรียนรู้ด้านอารมณ์ ความรู้สึก สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ในด้านจิตพิสัย ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังอย่างสม่ำเสมอ มิได้เกิดขึ้นในเวลาอันสั้น ดังนั้นเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคมทำให้เด็กมีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลง เนื่องจากยังไม่เกิดเป็นพฤติกรรมถาวร อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ในช่วงของการใช้ละครเชิงสังคม เด็กมีการเรียนรู้ในระดับการรับรู้หรือการใส่ใจต่อสิ่งเร้า กล่าวคือ เมื่อเด็กเห็นเพื่อนอยู่ในสถานการณ์ใดจะสามารถร่วมรู้สึกกับเพื่อนได้

2.3 ด้านความเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนลดลงเมื่อหยุดการใช้ละครเชิงสังคม เนื่องจากการแสดงพฤติกรรมการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการสร้างความพึงพอใจ เป็นพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม เด็กได้เรียนรู้จากตัวแบบ เมื่อเห็นผู้อื่นแสดงพฤติกรรมเช่นไร เด็กจะแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และหากเป็นพฤติกรรมที่ดี เด็กสามารถปฏิบัติตามได้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2550) สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ด้านพุทธิพิสัยในขั้นของการนำไปใช้ คือ เลือกที่จะปฏิบัติตนอย่างไรให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่ผู้อื่นกำลังประสบ และในด้านจิตพิสัยในระดับการตอบสนอง จากการเก็บข้อมูล พบว่า ช่วงที่ใช้ละครเชิงสังคม เด็กมีความเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือ แบ่งปัน หรือสร้างความพึงพอใจแก่ผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่ระดับการเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ เช่น เมื่อเด็กแสดงความช่วยเหลือต่อผู้อื่นจะได้คำชมเชยจากผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ ทำให้เด็กเห็นว่าสิ่งที่ตนปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี และเกิดความพอใจในสิ่งที่ได้ทำ แต่ในช่วงหยุดการใช้ละครเชิงสังคม เด็กไม่มีแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตน ทำให้มีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ลดลง

นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันพบได้บ่อยที่สุด เนื่องจากครูสร้างข้อตกลงในการแบ่งปันที่ชัดเจน เพราะอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ในชั้นเรียนเป็นของส่วนรวม เด็กจึงแบ่งปันสิ่งของและรู้จักรอคอยสิ่งของจากผู้อื่น สอดคล้องกับ Costica (2014) ที่กล่าวว่า การสร้างกฎในชั้นเรียน และให้รางวัลสำหรับเด็กที่ทำตามข้อตกลง หรือลงโทษเด็กที่ไม่ทำตามข้อตกลงสามารถสร้างแรงขับเคลื่อนในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ ในส่วนของการช่วยเหลือและการสร้างความพึงพอใจ พบเห็นได้น้อยกว่าเพราะเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ครูมิได้สร้างข้อตกลงไว้ รวมทั้งเป็นพฤติกรรมที่เด็กไม่มีใครได้รับการส่งเสริมมาก่อน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ต้องการนำละครเชิงสังคมไปใช้กับเด็ก

1.1 การจัดการชั้นเรียน เนื่องจากมีระยะเวลาในการสอน 45 นาที ทำให้เด็กบางส่วนมีช่วงความสนใจไม่เพียงพอกับระยะเวลาที่กำหนด ควรออกแบบการสอนได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) ปรับการสอนให้มีระยะเวลาที่สั้นลง อาจทำได้โดยการเลือกเนื้อหาที่ความยาวไม่มากนักและเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก

(2) เสริมแรงช่วงความสนใจของเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้รางวัล การชมเชย

1.2 การเลือกนิทานที่ใช้ในการแสดง อาจทำการปรับเนื้อหาของนิทานเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนตามหน่วยการเรียนรู้รายสัปดาห์ ซึ่งควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาที่สื่อถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นอย่างชัดเจน รวมถึงการสร้างบทบาทของตัวละครให้เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทจริงของเด็ก

1.3 การเตรียมความพร้อมของครู ดังนี้

(1) ควรมีการอบรมพัฒนาตนเองเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ละครเชิงสังคม

(2) ควรเตรียมคำถามสำรองเพิ่มเติมจากแผนการสอน โดยอาจเป็นคำถามที่ใช้ภาษาที่ง่ายขึ้นหรือใกล้เคียงกับบริบทเด็กมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นในชั้นสนทนา ในกรณีที่เด็กไม่เข้าใจคำถาม หรือไม่ตอบคำถาม เช่น “ถ้าเด็ก ๆ เป็นหมีป่าจะทำอย่างไรไม่ให้หมาล่าเนื้อ”, “ถ้าหมาล่าเนื้อได้รับความช่วยเหลือ หมาจะรู้สึกอย่างไร”, “เด็ก ๆ ชอบหมีป่าแบบไหน”, “ถ้าหนูเป็นเจ้าหนูจะรู้สึกอย่างไร”, “ถ้าหนูเป็นเจ้าหนูจะทำอย่างไร”, “หนูคิดว่าทำไมหนูถึงทำเช่นนั้น” และในขั้นเชื่อมโยงประสบการณ์ เช่น “ถ้าหนูเห็นเพื่อนร้องไห้ หนูรู้สึกอย่างไร และจะทำอย่างไร” เป็นต้น

(3) ควรแสดงให้ดูก่อนในช่วงแรก เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจวิธีการดำเนินกิจกรรม และบทบาทของการแสดงที่เปลี่ยนไปได้มากขึ้น โดยเฉพาะในสัปดาห์ที่เด็กไม่ได้เล่นตามบท

(4) ควรสร้างความสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการเก็บข้อมูลในแต่ละระยะทดลอง เนื่องจากความคุ้นเคยกันระหว่างครูและเด็กทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามนิสัยได้อย่างเป็นธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการใช้ละครเชิงสังคมสำหรับเด็กอนุบาล เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของเด็กในด้านอื่นๆ

2.2 ควรมีการนำละครเชิงสังคมไปปรับใช้สำหรับเด็กระดับชั้นอื่น

2.3 ควรขยายเวลาในการสังเกตเพื่อให้เห็นพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กมากขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

เกริก ยุ้นพันธ์. (2539). *การเล่นนิทาน*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ญาณิ เหล่าวิริยะรัตน์. (2552). *ผลของการเล่นบทบาทที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล*. (ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วนิดา ชนินทุยทรวงศ์. (2555). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทยในวัยเรียน ปีงบประมาณ 2555*. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์พับลิชชิง.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2548). *การใช้บทบาทสมมติในการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.ท).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยปี พ.ศ.2551-2552*. เพลินสตูดิโอ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาเด็กตามวัย 3-5 ปี: แนวแนะสำหรับผู้ดูแลและเด็ก ครู และอาจารย์*. กรุงเทพมหานคร: แพลนฟอร์คิดส์.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณ กิจติยา. (2558). ผลการจัดประสบการณ์การเล่นที่มีผลต่อความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 15, 1677-1684.

ภาษาอังกฤษ

Alsaker, F., & Nagele, C. (2008). *Bullying in kindergarten and prevention understanding and addressing bullying: An international perspective*. Bloomington: Bloomington inc.

Ashiabi, G. S. (2005). Play in the preschool classroom: Its socioemotional significance and the teacher's role in play. *Early Childhood Education Journal*, 35(2), 199-207.

Catisllo, R. et al. (2013). Effect of an emotional intelligence intervention on aggression and empathy among adolescents. *Journal of Adolescence*, 36, 883-892.

Cavner, D. (2008). Teaching empathy. *Exchange, January/February*, 92-95.

Costica, S. E. (2014). About rules, punishments and rewards in education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 112, 1160-1166.

Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. *Handbook of Child Psychology*, 3, 701-778.

Ekman, P. (2007). *Three kinds of empathy: Cognitive, emotional, compassionate*. Retrieved from <http://www.danielgoleman.info/three-kinds-of-empathy-cognitive-emotional-compassionate>.

Elias, M. J. (2006). The connection between academic and social-emotional learning. *The educator's guide to emotional intelligence and academic achievement: Social-emotional learning in the classroom*. California: SAGE publication.

Findley, L. C., Girardi, A., & Coplan, R. J. (2006). Links between empathy, social behavior and social understanding in early childhood. *Early Childhood Reserch Quarterly*, 21, 347-359.

- Kennedy, A. (2009). Let's talk! Have meaningful conversations with children. *Putting Children First*, 32, 11-13.
- Kim, J. (2013). Musical empathy: Learning through children's song *Empowering children's empathy via early childhood education*. Seoul: College of education, Ewha women University.
- Ladd, G. W., & Troop-Gordon, W. (2003). How young children's behavior difficulties affect social adjustment later in childhood. Retrieved from <http://www.srcd.org/journal/cder/1-1/lad.pdf>
- Lindsey, E. W., Berks, P. S., & Colwell, M. J. (2013). Pretend play and physical play: Links to preschoolers' affective social competence. *Merrill-Palmer Quality*, 59(3), 330-360.
- Marie, D., & McLennon, P. (2008). Benefits of using sociodrama in the elementary classroom: Promoting caring relationship among educators and students. *Early Childhood Education Journal*, 35, 451-456.
- Marie, D., & McLennon, P. (2012). Using sociodrama to help young children problem solve. *Early Childhood Education Journal*, 39, 407-412.
- Roger, S., & Evan, J. (2008). *Inside role-play in early childhood education*. New York: Routledge.
- Statton, C. W., & Reod, M. J. (2004). Strengthening social and emotional competence in young children - The foundation for early school readiness and success: Incredible years classroom social skills and problem solving curriculum. *Infant and Young Children*, 17(2), 96-113.